

слов'яни увійшли до європейського історичного процесу як рівноправний учасник, налагодили дипломатичні зв'язки з могутніми сусідами, створили передумови для розвитку культури й права. Саме в цей період утвердилася ідея Києва як центру східнослов'янського світу, що згодом стала основою державної традиції.

Отже, становлення Київської Русі наприкінці IX ст. було складним і суперечливим процесом, який поєднав внутрішні потреби об'єднання слов'ян із зовнішніми впливами варягів. Роль Олега як організатора, завойовника й дипломата виявилася вирішальною. Він заклав підвалини держави, що існувала кілька століть і стала колыскою східнослов'янських народів.

Література

1. Білоцерківський В. Я. Історія України : навч. посібник / В. Я. Білоцерківський. Вид. 3-є, виправ. і допов. Київ: Центр учб. літ., 2007. – 535 с.
2. Історія України та її державності. Курс лекцій : Навч. посібник / ред. Л. Є. Дещинський. 5-е вид., випр. і доп. Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2009. 474 с.
3. Побережець Г. Вплив Великого князівства Литовського на розвиток українських земель. Українознавчий вимір у сучасній науці: гуманітарний аспект: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25 квітня 2024 р., м. Миколаїв. – Миколаїв : МНАУ, 2024. 200 с. С. 163-165.
4. Дрогомирецька Л., Лахно О., Побережець Г. Переосмислення Київської Русі в сучасній українській історіографії: між імперським міфом та національною самобутністю. Вісник науки та освіти. 2025. № 10(40). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-10\(40\)-2656-2679](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-10(40)-2656-2679). URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22585>

Побережець Ганна – кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства та суспільних наук, Миколаївський національний аграрний університет.

Стельмах Софія – здобувачка вищої освіти спеціальності D3 Менеджмент, Миколаївський національний аграрний університет

ВОЛИНСЬКА ТРАГЕДІЯ: СПІЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ УКРАЇНЦІВ ТА ПОЛЯКІВ

Розглядається Волинська трагедія 1943 р. як складне історичне явище, спричинене глибокими політичними, національними та соціальними конфліктами між українцями та поляками. На основі історичних джерел доводиться, що події мали двосторонній характер: насильницькі дії здійснювали як українські, так і польські збройні формування. Окремо спростовується твердження про особисту відповідальність Степана

Бандери, оскільки на час подій він перебував у німецькому концтаборі й не контролював ситуацію на Волині. Робота підкреслює, що одностороннє звинувачення будь-якої зі сторін є історично некоректним.

Волинська трагедія – це дискусійне питання, яке має різне значення для польського та українського народу. У Польщі вважають, що Волинська різанина – це геноцид польського народу у 1940-х роках, який був чітко спланований Організацією Українських націоналістів, що очолював Степан Бандера. Відповідальність перекладають на Українську повстанську армію, яку тоді очолював Роман Шухевич. У той час, як Україна має офіційну позицію щодо цієї події, для наших істориків Волинська трагедія – це взаємні та обґрунтовані етнічні чистки на територіях у західній частині України та східній частині Польщі [1].

Апогеєм вважають «Криваву неділю» 11 липня 1943 р., коли під напад українських націоналістів, як вказує польська сторона, потрапили десятки польських сіл. Саме цю дату у Польщі вважають офіційним днем вшанування пам'яті жертв Волині [2].

1921 р. українські землі переходять під владу СРСР і Польщі. У 1919-1920 рр. очільник УНР Симон Петлюра укладає Варшавський договір із польським лідером Пілсудським, який мав надати допомогу Україні у боротьбі з радянськими військами [3]. Натомість Петлюра погоджується визнати Західну Волинь і Східну Галичину територією Польщі. Як наслідок угоди, спільні воєнні дії проти російських військ були невдалими [1]. 18 березня 1921 р. Польща укладає Ризький мирний договір з Росією та вже захопленою Радянською Україною. Важливим аспектом є те, що за умовами договору Західна Волинь і Східна Галичина залишаються у складі відновленої Польської Республіки. Польська влада організовує асиміляційні, осадницькі, пацифікаційні та дискримінаційні акти проти українців на території Волині [1].

Як наслідок утисків українського народу, пробуджується національна свідомість, рух ОУН. Організація українських націоналістів виникає 1929 р., головною задачею якої була незалежність української держави. Рух ОУН займався підпільною діяльністю, вони використовували терористичні акти, політичні вбивства для опору спочатку польській, а потім радянській окупаційній владі [4]. У 1938 р. були спроби окатоличення, у той час як ОУН починала мати все більш агресивний настрій [1]. З початком Другої світової війни ситуація стає критичною: радянська адміністрація полишає посадові місця, польська структура влади зникає, а німці не встановлюють реального контролю. Настає вакуум влади – умови, за яких збройні формування обох сторін починають діяти автономно. У таких умовах радикальні групи почали діяти самостійно. Це спричинило безвладдя, масові репресії, депортації, пропаганду [1].

Підтверджено, що Армія Крайова та інші польські формування здійснювали контратаки на українські села, знищували населені пункти на

Холмщині, Підляшші та Надсянні, а також проводили каральні акції, від яких потерпало багато українських цивільних. Ці факти підтверджують дослідники Гжегож Мотика (Польща), Тімоті Снайдер (США), Іван Патриляк та Ярослав Грицак (Україна), а також офіційні матеріали Українського інституту національної пам'яті [5-8]. Таким чином, польські війська проводили збройні кампанії проти українців у 1943–1944 рр., і конфлікт був двостороннім, а не одностороннім.

Степан Бандера не був головним організатором Волинської трагедії. Це одна з найбільш поширених маніпуляцій та помилок. Наведу декілька підтверджень цього:

1. На момент подій Бандера був у німецькому концтаборі (з 1941 до 1944 рр.). Бандеру було заарештовано, після того, як ОУН проголосила Акт відновлення держави 30 червня 1941 р. Він перебував у концтаборі Заксенгаузен у спеціальному блоці для політичних заручників. Таким чином, фізично він не міг керувати подіями на Волині у 1943 р. [5].

2. На Волині домінувало керівництво ОУН(б) на місцях, яке діяло автономно. Керівниками були: Микола Лебець (ідеолог) та Дмитро Клячківський («Клим Савур») – фактичний організатор дій УПА на Волині. Вони приймали рішення на місці, не чекаючи наказів від Бандери, який був ізольований [1].

3. Історики, які працювали з архівами ОУН і Німеччини, прямо стверджують: немає жодного документального наказу Бандери про Волинь чи про масові вбивства поляків. Навпаки – після виходу з концтабору в 1944 р. Бандера виступає проти міжетнічної різни [5].

4. ОУН була розділена, і Бандера не контролював усі фракції. У середині організації були конфлікти та різні підходи. Багато дій на місцях не були погоджені з центральним проводом [1].

Отже, Волинська трагедія стала результатом історичних, політичних та соціальних протиріч, які накопичувалися протягом певного часу. Конфлікт мав двосторонній характер: українські та польські збройні формування здійснювали насильницькі дії проти цивільного населення. Над українським народом Польщею були проведені насильницькі кампанії, які підсилювали національну свідомість рухів. Степан Бандера фізично не міг керувати подіями, керівництво на місцях діяло автономно. Тому, твердження, що винні лише українці, є історично некоректним, і обидві сторони несуть відповідальність за трагедію.

Література

1. Що НАСПРАВДІ сталося між поляками та українцями? (Napisy PL)URL: <https://youtu.be/6DO5S7FY4wU?si=lhCw7nkHAgbMDDzr> (дата звернення: 13.11.2025).
2. Волинська трагедія: що треба знати про криваві події 1943-го : стаття. DW. URL: <https://www.dw.com/uk/volinska-tragedia-so-treba-znati-pro-krivavi-podii-1943go/a-71596094> (дата звернення: 12.11.2025).
3. Варшавський договір (1920). Вікіпедія.

URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Варшавський_договір_\(1920\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Варшавський_договір_(1920)) (дата звернення: 15.11.2025).

4. Організація українських націоналістів. Вікіпедія.

URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Організація_українських_націоналістів (дата звернення: 14.11.2025).

5. Український інститут національної пам'яті. Офіційний портал.

URL: <https://uinp.gov.ua/> (дата звернення: 11.11.2025).

6. Мотика Гжегож. *Ukrainska partyzantka 1942–1960*. Warszawa, 2006.

7. Снайдер Тімоті. *Reconstruction of Nations: Poland, Ukraine, Lithuania, Belarus, 1569–1999*. Yale University Press, 2003.

8. Патриляк Іван. *Волинська трагедія: український погляд*. Київ : УІНП, рік видання уточнюється. URL: <https://uinp.gov.ua/> (дата звернення: 11.11.2025).

Побережець Ганна – кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства та суспільних наук, Миколаївський національний аграрний університет.

Трофименко Ігор – здобувач вищої освіти групи М1/1, Миколаївський національний аграрний університет

ДЕРЖАВОТВОРЧІ ТРАДИЦІЇ ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Досліджується феномен Галицько-Волинського князівства (1199–1349 рр.), як ключового наступника Київської Русі, що забезпечив тяглість державотворчих процесів у складний період. Аналізується, яким чином князь Роман Мстиславич зміг консолідувати розрізнені землі, та як посилення княжої влади врівноважувалося могутнім впливом місцевих бояр. Особлива увага приділяється епосі короля Данила Романовича, його дипломатичній боротьбі за європейську підтримку та вимушеному компромісу з Золотою Ордою. Розкривається унікальність культурного розвитку князівства, його архітектурні досягнення та роль у збереженні національної самобутності українського народу перед загрозою асиміляції.

У 1199 р. було об'єднано Галицьку та Волинську землі, що стало початком нової потужної держави на політичній карті Східної Європи. Це об'єднання було наслідком занепаду Київської Русі, тому Галицько-Волинське князівство вважають її прямим спадкоємцем [5]. Завершив процес об'єднання князь Роман Мстиславич із династії Рюриковичів, заручившись підтримкою впливових галицьких бояр.

Влада у князівстві належала князю, боярській раді та вічу, однак роль князя була значно посилена порівняно з Київською Руссю. Для ефективного керування використовували адміністративний апарат і систему «кормлінь». На місцях владу здійснювали виборні старости, підпорядковані князівській